

«Conviure amb la possibilitat que et matin

P. Ismael Moreno, defensor dels drets humans a Hondures

Rosa María Jané Chueca

Recentment va estar a Barcelona el jesuïta hondureny Ismael Moreno, conegut com a «pare Melo», on va donar testimoni de la seva feina com a defensor dels drets humans a Hondures. La seva veu s'aixeca contra els abusos del govern del seu país, les oligarquies i les multinacionals. Dirigeix l'Equip d'Investigació i Comunicació de la Companyia de Jesús a Hondures (ERIC-SJ) i l'emissora Radio Progreso.

Ser activista social és la professió de risc més gran a Hondures?

El que comporta més risc a Hondures és ser crític de les multinacionals, de l'oligarquia i del govern d'extrema dreta que representa, com a règim, aquesta aliança de l'oligarquia amb les multinacionals. Si aquest servei es correspon amb ser defensor dels drets humans, el risc augmenta. Defensar la llibertat d'expressió en un país on hi ha un circ mediàtic que està orientat a presentar com a bé de tota la nació els beneficis d'una petita casta empresarial i política suposa ser «enemic de la pàtria». Això porta a una situació de perill i de risc al país.

Vostè és un «enemic de la pàtria»?

Sí. Quan surto del país, al meu retorn, normalment apareixen unes «notes petites» als mitjans de comunicació d'aquesta mena: «Ja ha sortit el pare Melo a criticar Hondures, perquè un dels seus objectius és perjudicar la imatge d'Hondures a l'exterior...» Per a l'alta elit empresarial i política del meu país, jo soc un enemic de la pàtria perquè aquestes elits es consideren patriotes. Tenen una concepció patrimonialista de l'estat. Els qui surten d'aquest patró són enemics de la pàtria, desestabilitzadors.

Ha rebut amenaces directes?

Als qui som crítics del règim, primer se'ns ignora. El que fem no surt als mitjans de comunicació. No existim; segon, ens estigmatitzen o ens desacrediten. Una manera de desacreditar-me és vincular el que faig amb un partit polític. La meua tasca, i la dels meus col·laboradors, no és partidista. Jo no soc, ni he estat, ni seré mai, d'un partit polític! El tercer pas és la criminalització. Es busca la manera d'acusar-te legalment per haver violat les lleis o d'estar alterant l'orde públic. I l'Estat sempre hi troba maneres. Ignorar, estigmatitzar i criminalitzar són els tres passos que fa l'Estat contra els crítics. Finalment, pot arribar l'eliminació física. Els qui fem crítica al règim i defensem els drets humans tractem d'evitar que s'arribi al darrer pas perquè els altres tres s'acompleixen.

La seva amiga Berta Cáceres, activista mediambiental, no va aconseguir evitar-ho i va ser assassinada el 2016. Com li va afectar?

Conviure amb la possibilitat que et matin forma part de la vida quotidiana.

na. Això és indigno! Però vivim d'una esperança: si van matar la Berta i va tenir tant ressò internacional, el govern i els seus sequaços no gosaran matar més persones. Però sempre hi ha persones que et diuen: «Si li va passar a la Berta, vés amb compte, perquè et pot passar a tu.» Aquest ambient procura aturar la teua feina i que t'atrapi la por. Hem de lluitar contra això. Crec fermament que tenim una missió a Hondures i ens toca acomplir-la. Si nosaltres tenim un nivell important de risc, imagineu-vos com estaran les comunitats i els líders de base que no tenen un altre reconeixement que el de l'entorn més local! A ells és als qui ens devem. Els nostres noms hi són per protegir aquells centenars de persones que es juguen la vida en cada moment. Nosaltres tractem de parlar en nom d'aquella població i cercar la manera que la seva vida no estigui tan exposada. Jo no vull posar en risc la meua vida! No vull ser enemic de cap govern! Però l'Estat ha obert una bretxa tan gran que confronten els seus interessos i la seva passió pels diners i pel poder enfront dels nostres drets i les nostres necessitats. No som nosaltres els qui ens confrontem, són ells els qui confronten el seu benestar particular i l'acumulació de recursos davant de la construcció del bé comú. No tenim treva en la defensa dels drets de la societat hondureny.

Va canviar alguna cosa la mort de Berta Cáceres?

El govern es mou en dues aigües. Tracta de quedar bé amb la comunitat

«Les aigües s'han enfurismat contra els defensors dels drets humans»

«L'Església hondureny està silenciosament compromesa a la base, alimentant l'esperança i la fe del poble»

dels drets humans, tot i que de cara a la comunitat internacional vulguin presentar una altra realitat.

Quina força tenen els moviments sindicals?

Tenen una presència notable a la base, però tenen molt poca articulació. No acaben de trobar un camí comú, cosa que fa que tinguin una força molt limitada. A part que la por, les amenaces, han calat enormement... i no és gens estrany perquè molta gent ha estat assassinada i el poder dels mitjans de comunicació i la paraula oficial tendeix a dispersar els sectors socials i a quedar-se sectorialment treballant. També hi ha sectors socials que han optat pels partits polítics i esdevenen corretges de transmissió o desapareixen com a identitat social.

Llibertat d'expressió

Quin és l'objectiu d'ERIC-SJ?

Som una única plataforma amb Radio Progreso. L'ERIC investiga aquelles temàtiques que tenen relació amb les arrels de la impunitat, de la violència i de les grans desigualtats. Estem acabant una investigació summament important sobre qui són els autèntics rics del país i quines relacions d'afinitat i de confabulació hi ha entre les famílies més riques d'Hondures. Qui és qui a Hondures. L'ERIC tracta d'acompanyar les víctimes, i presentar denúncies davant de la Comissió Interamericana de Drets Humans sobre assassinats d'ambientalistes, periodistes o defensors de

internacional i si aquesta demana investigació, hi ha investigació; si demana que es posin en marxa mecanismes de protecció a defensors de drets humans, formalment es fa. Però hi ha una altra aigua, que és la real. Després de la mort de la Berta, el govern s'ha mantingut en la seva posició contra nosaltres i s'ha radicalitzat. Continua sent altiu i amenaçador, superb i discriminador. Les veritables aigües, en lloc de calmar-se, s'han enfurismat contra els defensors

forma part de la vida quotidiana»

drets humans. També acompanyem les comunitats en la defensa dels drets humans, tenim escoles de formació política, treballem amb el jovent... mirem d'enllaçar organitzacions socials de base a partir de temes comuns com la defensa del medi ambient, del territori, la construcció d'una cultura de pau i els drets humans.

Sense llibertat d'expressió, com treballa Radio Progreso?

La ràdio s'alimenta dels continguts de l'ERIC i els converteix en notícia, en temes d'anàlisi i de debat, en reportatges... la ràdio és una proposta de comunicació vinculada als audiovisuals. La notícia que se sent a la ràdio es pot veure a la nostra pàgina digital (radioprogressohn.net), a les xarxes socials... a Barcelona hem guanyat un premi per un documental, *Guardiana de los ríos*, sobre els béns de la natura tenint de fons Berta Cáceres. També hem fet un vídeo molt valuós sobre els migrants que se'n van als Estats Units: *No se van...* Intentem desenvolupar la nostra feina amb la normalitat més gran possible perquè creiem fermament en la missió. Treballem amb naturalitat. Fem els informatius amb el màxim nivell de professionalitat. La nostra línia editorial és constant. Tenim un humor crític perquè intentem riure'ns de la brutalitat del règim. Tenim música, som una ràdio alegre... òbviament és una normalitat amb tensió perquè sabem que estem en el punt de mira. Som una plataforma social i de comunicació des de la qual anirem a recuperar l'estat de dret

on tinguin vigència els drets humans.

La tasca del pare Melo tindria sentit sense la fe?

Soc jesuïta, de l'Església, i soc ciutadà i crec fermament en la dignitat de tots els éssers humans i que a tothom se li han de respectar, en qualsevol circumstància, els drets. La fe en Jesucrist a mi és el que em mou, em dinamitza, a trobar-me en la meua relació amb els altres de manera compromesa i a descobrir i experimentar que les angoixes, la violació dels drets humans, esdevé un repte de la meua fe cristiana per cercar que la glòria de Déu brilli en tots els hondurenys. Tot el que faig és perquè tinc fe en Jesucrist, la qual cosa em porta a viure amb alegria aquest compromís i sense esperar res a canvi. El que em mou i m'impulsa és aquella crida de la fe en el Senyor perquè cerquem que Déu brilli amb tot el seu amor en una societat que mereix temps millors i més justos.

Quina és la postura de l'Església hondurenya davant de la situació del país?

L'Església hondurenya està silenciosament compromesa a la base, i alimenta l'esperança i la fe del poble, i defensa els drets humans. Aquesta Església és l'Església profunda d'Hondures, amb generositat a flor de pell, encarnada, formada per gent molt empobrida que pateix les conseqüències d'aquest sistema exclouent. Oficialment, hi ha diòcesis que han expressat públicament una paraula ben ferma en defensa dels

béns comuns de la natura i denunci- en les companyies extractores. Hi ha una paraula discreta de la jerarquia, on pesa més la prudència que la fermesa en la denúncia i en la defensa de la gent. Hi ha algun sector de la jerarquia que, amb el seu silenci, acaba avalant o donant legitimitat al règim actual i a aquesta aliança de l'oligarquia amb les multinacionals. L'Església hondurenya està força subordinada a la paraula de l'arxidiòcesi de Tegucigalpa. I aquesta veu sol estar en sintonia, en connivència, amb sectors de poder, tot i que hi hagi

crítiques genèriques a la corrupció i a la violència.

La llum dels màrtirs

No són pocs els màrtirs que Amèrica Llatina ha ofert pel seu compromís amb la justícia. Com l'influeixen?

Per a mi, els màrtirs són com una llum i un agulló. Jo vaig entrar a la Companyia de Jesús el 1978. Havia tingut un primer interès com a estudiant de secundària perquè anava a un col·legi jesuïta. Quan vaig entrar a la universitat, hi vaig perdre interès. El 1977 van matar el jesuïta Rutilio Grande i vaig decidir entrar a la Companyia. Va ser el que va contribuir que prenguéssin l'última decisió. L'assassinat de Mons. Òscar Romero també em va marcar molt. Jo escoltava tots els diumenges, per la ràdio, les seves homilies i quan el van matar se'm van remoure moltes coses al cor, coses que no puc explicar.

Poc després que vostè s'ordenés sacerdot, van assassinar a l'UCA de San Salvador sis jesuïtes i dues dones. A tots ells els coneixia vostè bé...

Vaig estudiar Teologia amb els pares jesuïtes de la Universitat Centreamericana (UCA) de San Salvador. Vaig conviure amb ells, amb Ellacuría i els seus companys, i coneixia també la cuinera, l'Elba, i la seva filla, la Celina. De fet, aquell Nadal del 1989 l'Elba havia d'anar a casa de la meua mare, que és salvadorena, a passar-hi les festes. Teníem molta relació i la mort d'ells i elles va ser un estrement absolut. Recordo que aquell dia no em vaig atrevir a passar per on vivia la meua mare. Ella em va trucar més tard i em va dir que sabia que no havia volgut anar-la a veure perquè no em veiés plorar. Recordo les seves paraules: «Tu pots córrer la mateixa sort que ells. Has d'estar preparat. Compta amb mi.» Els màrtirs tenen una presència especial en la meua vida, alimenten la meua esperança i són la força per als moments de desgana, de desànim...

RàdioEstel

senzillament... BONA MÚSICA

De dilluns a divendres de 8 h a 17 h
FÓRMULA ESTEL